O nouă perspectivă de abordare a documentului lojii vieneze „Zur Wahren Eintracht" din Viena, din 23 februarie 1783

Gheorghe BICHICEAN

Universitatea Româno-Germană din Sibiu
Romanian-German University of Sibiu
Personal e-mail: bichicean@gmail.com

A New Perspective for Approaching the Document of the Vienese Lodge from February 23, 1783, „Zur Wahren Eintracht"

Based on the full document of 23 February 1783 which belongs to the lodge Zur Wahren Eintracht, Horea's toast authorship attribution hypothesis is rejected. In line with the reality expressed by the documents analyzed, who spoke in agape ritual toast (Tafelloge) of 23 February 1783 Ignaz von Born is. Any attempt to identify Horea with this event of the lodge Zur Wahren Eintracht spent the means to push things beyond their natural order, then distorting history Masonic societies.

Keywords: Tafelloge, Ignaz von Born, Horea, freemason, ritual, ceremony

Condusă în perioada 1782-1785 de renumitul francmason, ce a aparținut și Iluminaților din Bavaria, mineralogul Ignaz von Born[1] ca *Meister vom Sthul* (termen mai des utilizat în spațiul german pentru Maestrul Venerabil în Scaun sau *maître en chaire*, în limba franceză), loja vieneză *Zur Wahren Eintracht* (*De la Vrai Concorde*) demonstra forța unei loji „de exercițiu" (de cercetare), de unde și denumirea utilizată: „*die Übungslogen*"[2]. Loja cuprindea personalități din elita politică, socială și culturală vieneză și nu numai[3].

Verificând lista membrilor lojii *Zur Wahren Eintracht*, posibilitatea ca Horea să fi făcut parte din aceasta este exclusă, iar ipoteza ca el să fi fost primit în casa din Viena a lui Ignaz von Born, care avea relații strânse cu Iosif al II-lea (1780-1790), trebuie atent verificată. O confirmare în acest sens, ar constitui indiciul că renumitul mineralog l-ar fi putut sprijini pe Horea pentru audiențele la împărat[4]. Ignaz von Born, ca și Ioan Piuariu Molnar sau Iosif Meheși (funcționar la Viena), sunt nume care apar în perioada răscoalei de la 1784-1785 din Transilvania: „*Rolul lor nu este de a înrâuri sau afecta răscoala însăși, ci doar liniștirea ei, ca sfătuitori ai țăranilor*"[5].

Ca și vizitele sale în provinciile Imperiului, audiențele la împărat erau cunoscute. Iosif al II-lea a primit numeroase vizite la Curtea vieneză, care l-au avut, desigur, ca interlocutor și pe Horea: „... *la Curte primia pe oricine personal: țăranii veneau la dânsul ca la Domnii noștri cei vechi, ca la Ștefan-cel-Mare și Matei Basarab. Îi primia pe toți și stătea de vorbă cu dânșii, știind ceva din limba aproape a tutror popoarelor din monarhie. Și Horea a fost de trei ori la împărat.*"[6] În aceste vizite Horea a fost reprezentantul moților, considerat fiind ca un „ambasador permanent" al acestora.

Atenția noastră se concentrează pe una dintre cele mai controversate aspecte, care privesc apartenența lui Horea la Francmasonerie: toastul din documentului datat la 23 februarie 1783, menționat prima oară de istoricul Ioan Chindriș, rostit în agapa lojei vieneze *Zur Wahren Eintracht* și care „*sugerează redeschiderea discuției despre Horea și mișcarea masonică*"[7].

Dacă până în prezent, având ca sursă doar datele publicate de Ioan Chindriș, documentul rămânea controversat atât cu privire la persoana care l-a scris, cât

și cu privire la cel care l-a rostit, datele s-au schimbat fundamental după cercetarea și verificarea pe care am făcut-o personal asupra documentului, în Arhiva de stat austriacă. În acest fel au apărut informații noi, care au determinat nu doar schimbarea fundamentală a opiniei cu privire la acest eveniment, dar clarifică indubitail discuția cu privire la cel care a rostit toastul în cadrul agapei fraterne de la 23 februarie 1783 din loja *Zur Wahren Eintracht*.

După ce am scris câteva studii cu privire la acest important aspect din viața lui Horea[8] și recent o carte intitulată „Din istoria Francmasoneriei. Horea: controverse și realitate"[9], prin care intenționam să contribui la clarificarea statutului acestuia în sau față de Francmasonerie semnele de întrebare au continuat să persiste.

Am sesizat că documentul publicat de istoricul Ioan Chindriș nu este reprodus în întregime în Anuarul Institutului de Istorie din Cluj-Napoca, lipsind ceea ce era mai important: antetul scris de maestrul Secretar al lojii *Zur Wahren Eintracht*, care confirmă că toastul în onoarea și pentru sănătatea împăratului Iosif al II-lea a fost rostit chiar de către Maestrul Venerabil în scaun al lojii *Zur Wahren Eintracht*, Ignaz von Born. În același timp, eroarea care îmi aparține în totalitate, se raportează facsimilului documentului din Arhiva de stat austriacă pe care l-am folosit în analiză și care nu corespundea cu originalul. De aceea, persită de acum o altă întrebare: documentul a fost prezentat trunchiat tocmai pentru a alimenta o presupusă apartenență a lui Horea la Francmasonerie ?

Pe baza documentelor originale aflate în Arhiva din Viena, să refacem analiza docuemntului. Acesta păstrează cu strictețe regulile masonice de redactare, prescurtările și abrevierile: data este consemnată ca „ziua a 23-a din luna a doua" (*2te Monatd*) din anul „*5783*" (ca an masonic), iar pentru cuvântul „loja" se folosește simbolul corespunzător al dreptunghiului. Pentru clarificări cu privire la calculul anului, precizăm că Anul masonic, numit și Anul Luminii (*Anno Lucis*)[10] se calculează prin adiționarea a 4000 de ani anului curent, de la Nașterea lui Isus, numit și *Anno Domini* (AD). În cazul nostru, pentru stabilirea corectă a anului calendaristic „profan", facem următorul calcul: 5783 - 4000 = 1783.

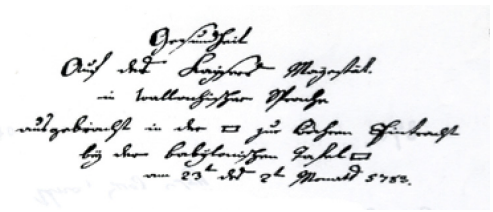
Data inserată în document, 23 februarie 1783, constituie așadar un prim punct de plecare în analiză. Deși corespunde evenimentului petrecut în loja *Zur Wahren Eintracht*, data *nu poate fi asociată niciunei* călători*i a lui Horea la Viena și / sau a vreunei audiențe la împăratul Iosif al II-lea*. Pentru anul 1783 prezența lui Horea în capitala imperială este semnalată doar în luna decembrie, înainte de Crăciun și nicio scriere istorică nu îl atestă în luna februarie. *Per a contrario*, istoricul Ioan Chindriș afirmă că „după toate datele furnizate de toți istoricii (*sic !*), Horea se afla atunci la Viena"[11], afirmație nesusținută de documentele cunoscute până în prezent.

În Protocoalele Ținutelor de exercițiu - Übungslogen - ale lojii *Zur Wahren Eintracht* desfășurate în perioada 1782-1785, nu este menționată nicio Ținută în 23 februarie 1783. În argumentarea acestei afirmații, enumerăm Ținutele lojii începând cu cea dintâi, de la 4 noiembrie 1782 și până în 12 ianuarie 1784 : „1. Übungsloge am 4.November.1782; 2. Übungsloge am 2.12.1782; 3. Übungsloge am 6.1.1783; 4. Übungsloge am 10.2.1783; 5. Übungsloge am 10.3.1783; 6. Übungsloge am 14.4.1783; 7. Übungsloge am 12.5.1783; 8. Übungsloge am 3.11.1783; 9. Übungsloge am 15.12.1783; 10. Übungsloge am 12.1.1784."

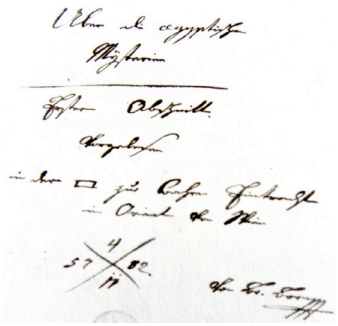
Pentru luna februarie 1783 este menționat un singur Protocol al lojii de exercițiu *Zur Wahren Eintracht*, în data de 10. Faptul că în 23 februarie 1783 nu s-a deafășurat o Ținută ritualică, nu elimină posibilitatea organizării unei agape fraterne – *Tafellloge* – în acea zi.

Este puțin probabil ca cel care a ținut toastul să fi și scris documentul, întrucât este obligația maestrului Secretar al lojii, care în anul 1783 a fost David Heinrich von Pilgram , să redacteze documentele. Observăm însă că antetul documentului este scris în limba germană, ca și denumirea lojii - *Zur wahren Eintracht* - și nu în limba franceză (*De la Vrai Concorde*), iar toastul propriu-zis este scris în limba română. Vom veda imediat importanța acestei observații.

În încercarea de a determina cui aparține scrierea textului în limba română, am comparat grafia antetului documentului din 23 februarie 1783, cu cel al unui alt document, care menționează prezentarea Planșei cu titlul „*Uber die aegyptische Mysterium*" de către Ignaz von Born la 4 noiembrie 1782 , în cea dintâi Lojă de exercițiu menționată pentru *Zur Wahren Eintracht*. Din punct de vedere grafologic, toate caracterele - literele și numerele – din cele două documente sunt identice, ceea ce înseamnă că ambele texte aparțin maestrului Secretar David Heinrich von Pilgram. Chiar dacă pentru anul 1782 este menționat ca Secretar la lojii *Zur Wahren Eintracht* Josef Anton Bianchi[12], mandatul acestuia a încetat la deschiderea Anului masonic 5782-5783 și, în consecință, este eliminată confuzia care s-ar putea ivi cu privire la demnitarii lojii.

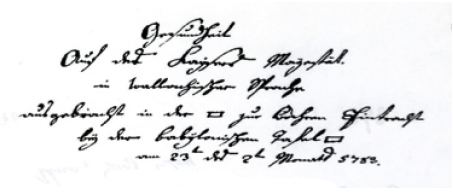
Antetul documentului din 23 februarie 1783

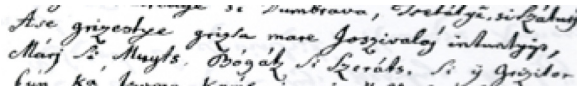
Antetul documentului din
4 noiembrie 1782

În afara datei, în ecuația analizei toastului sunt introduse mai multe variabile. Am subliniat că nu este obligatoriu ca cel care a scris toastul să-l și rostească. Redactarea documentelor lojii este atributul maestrului Secretar. Din compararea scrisului Secretarului lojii *Zur Wahren Eintracht* pentru anul 1783 cu cel al documentului, rezultă neîndoielnic că acestuia îi aparține doar scrierea antetului, nu și a textului.

În încercarea de a identifica cui ar putea să-i aparțină scrierea textului, am confruntat grafia acestuia cu cea a 34 de documente scrise de membri lojii vieneze *Zur Wahren Eintracht*. Ce am putut remarca ? Foarte important, faptul că grafia antetului documentului diferă de cea a textului toastului. Este cât se poate de evident *că scrierea nu aparține aceleiași persoane*.

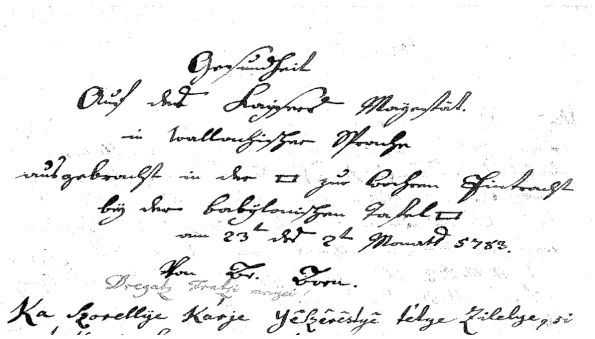
Antetul documentului din 23 februarie 1783,
scris de către maestrul Secretar

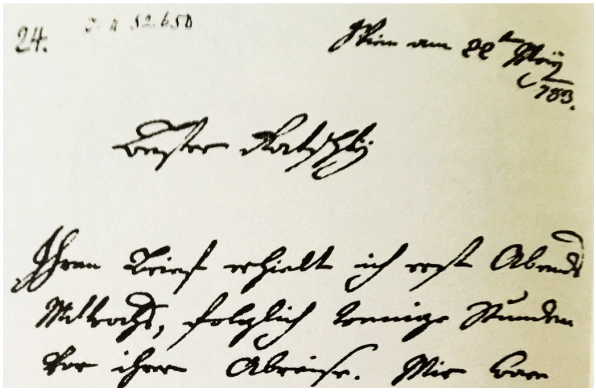

Fragment din textul toastului din 23 februarie 1783

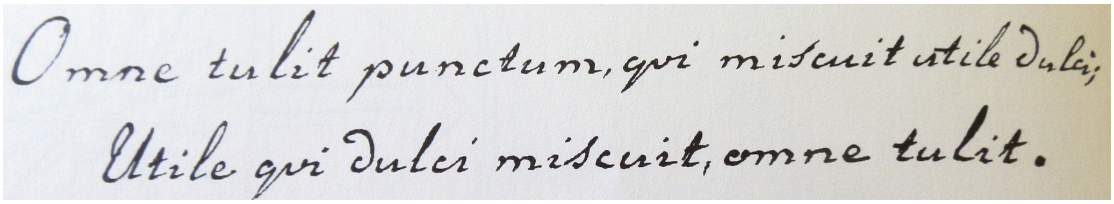
În al doilea rând, la o analiză atentă, se observă că fraza de început a toastului - „*Dregotz Fratzi mnyei*” – a fost adăugată ulterior textului.

Cercetările m-au condus și la lucrarea lui Dolf Lindner despre viața și activitatea masonică a lui Ignaz von Born[16], care publică o scrisoare a acestuia, datată la 22 martie 1783, dar grafia acesteia nu este asemănătoare cu textul scris în limba română.

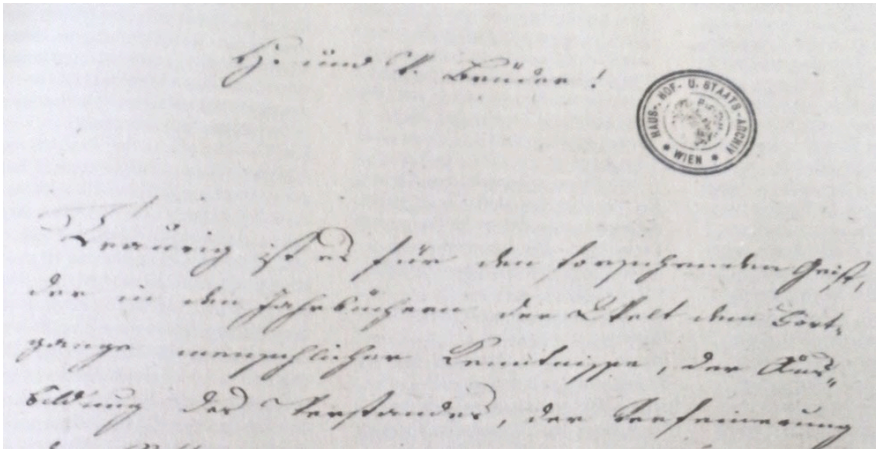

Facsimile ale documentelor scrise de Ignaz von Born se află și în lucrarea „*Die Übungslogen der Gerechten und vollkommenen Loge zur Wahren Eintracht im Orient zu Wien, 1782-1785*” (pp. 20, 22, 24, 55), fără relevanță pentru grafia documentului toastului. Două exemple sunt, considerăm noi, edificatoare în acest sens:

Text în limba latină scris de Ignaz von Born. Grafia diferă în general de cea germană, datorită caligrafiei impuse de textele latine

Fragment din „Misterele egiptene”, Planșă susținută de Ignaz von Born în cea dintâi Ținută a lojii de exercițiu *Zur wahren Eintracht*, la 4 noiembrie 1782

Facsimile ale documentelor scrise de Ignaz von Born se află și în lucrarea „*Die Übungslogen der Gerechten und vollkommenen Loge zur Wahren Eintracht im Orient zu Wien, 1782-1785*” (pp. 20, 22, 24, 55), fără relevanță pentru grafia documentului toastului. Două exemple sunt, considerăm noi, edificatoare în acest sens:

Pentru a da posibilitatea istoricilor, cercetătorilor, să contribuie la clarificarea acestui atât de discutat aspect legat de paternitatea celui care a rostit toastul la agapa din 23 februarie 1783, aparținând lojii *Zur Wahren Eintracht*, indicăm sursa și datele de identificare ale documentului, atât pentru a verifica autenticitatea documentului, cât și cu privire la modul în care el este consemnat în Arhiva vieneză. Datele de identificare în Arhiva de stat din Austria, sunt:

„Oesterreichisches Staatsarchiv. Haus-, Hof- und Staatsarchiv

Cota: AT-OeStA/HHStA KA Vertrauliche Akten 70-2-8

Denumirea actului: Gesundheit auf des Kaisers Majestät in wallachischer Sprache ausgebracht in der Loge zur wahren Eintracht bei der babylonischen Tafel am 23 ten des 2. Monats 5783 von Bruder Born, folio 268-369

Data când a fost scris: 23.02.1783

Nivelul de clasificare: Act

Sfârșitul perioadei de secretizare a documentului: 31.12.1813

Accesul public *liber* la studierea documentului.”

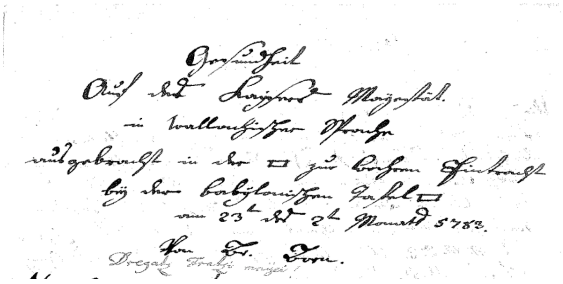
Aici poate fi „cheia” rezolvării enigmaticului discurs. Traducerea denumirii actului este cea a datelor de identificare din Arhiva vieneză, menționându-se cât se poate de clar că urările de sănătate sunt adresate împăratului Iosif al II-lea de „*fratele Born*”: *von Bruder Born* !

Datele de identificare ale Arhivei

Gesundheit auf des Kaisers Majestät in wallachischer Sprache ausgebracht in der Loge zur wahren Eintracht bei der babylonischen Tafel am 23 ten des 2. Monats 5783 von Bruder Born, folio 268-369.

„Urări de sănătate către Majestatea Sa în limba valahă, rostite în Loja zur wahren Eintracht (La adevărata Concordie) în Agapa ritualică babiloniană, în a 23-a zi din a 2-a lună 5783 de la **fratele Born**, *folio 268-369".*

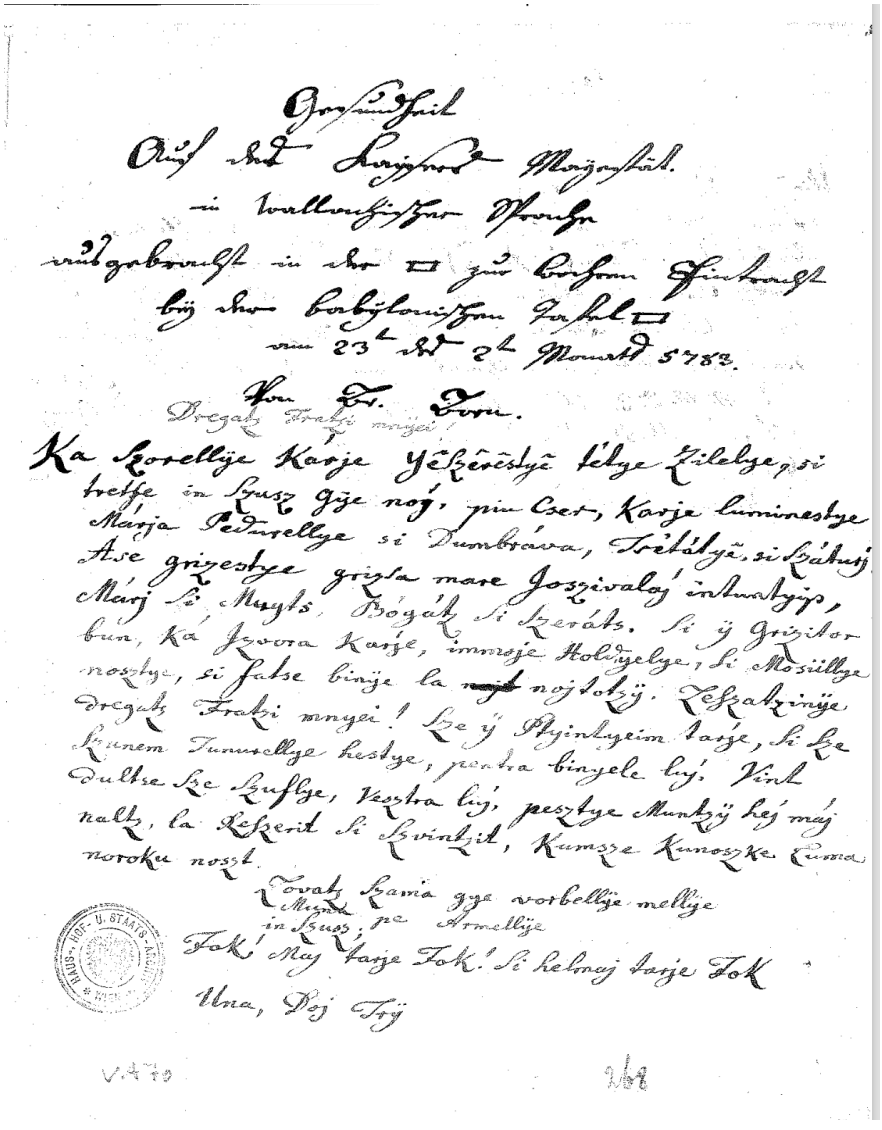
Antetul documentului din 23 februarie 1783

„Urări de sănătate către Majestatea Sa în limba valahă, rostite în Loja zur wahren Eintracht (La adevărata Concordie) în Agapa ritualică babiloniană a lojei, în a 23-a zi din a 2-a lună 5783 de la **Fratele Born**.*"*

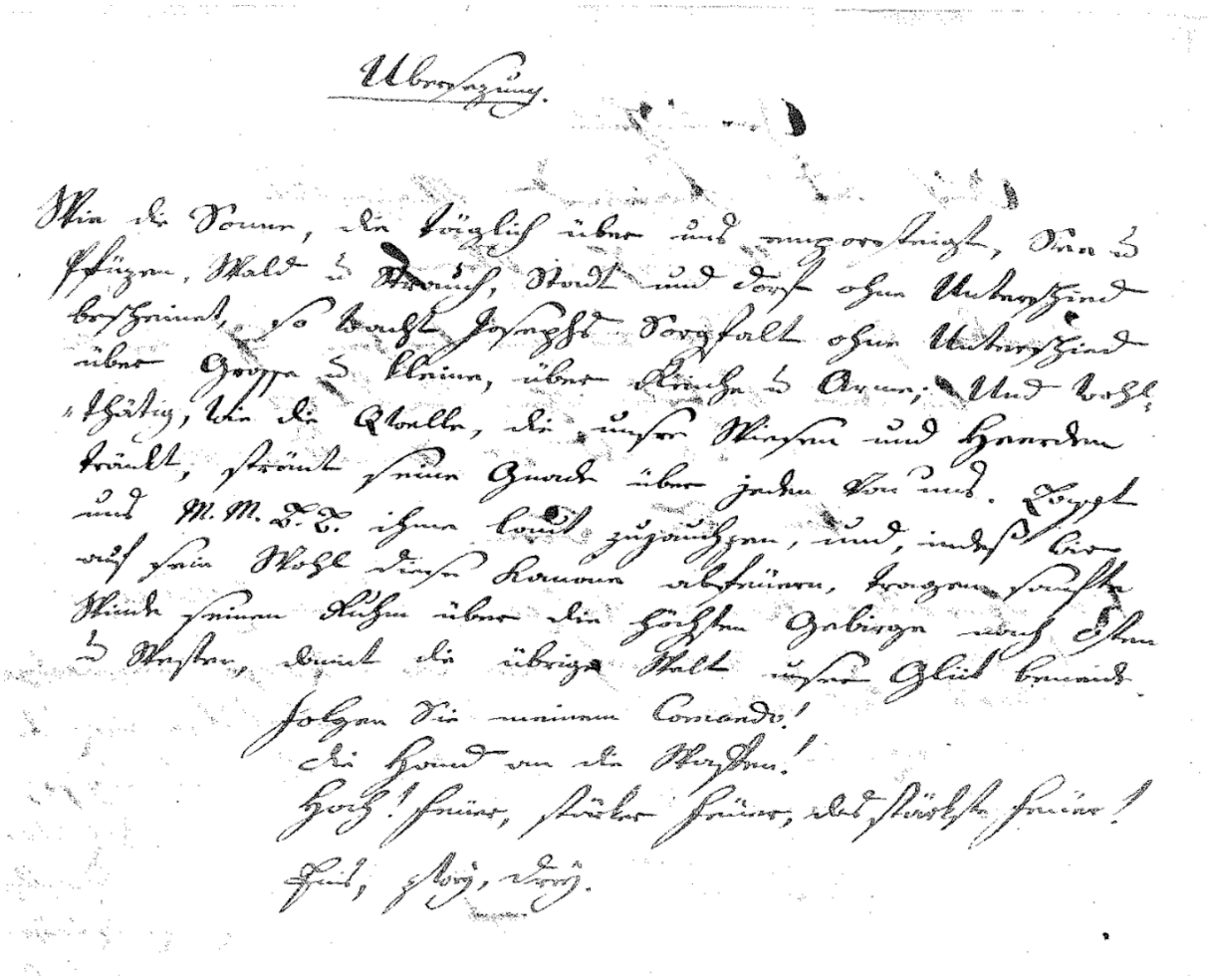
În studiile publicate până în prezent, documentul cu textul toastului apare doar în limba română (*valahă*), regăsindu-se pe fila 268. Ceea ce nu s-a menționat - și devine foarte important - este că toastul a fost scris și în limba germană, pe fila 269, la aceeași data, fiind de fapt un singur document, bilingv.

Textul scris în limba română (*valahă*), care conține – *stricto sensu* - urările de sănătate adresate împăratului Iosif al II-lea, fără antetul cu datele de identificare, publicat de Ioan Chindriș[17], a reușit să provoace o lungă dezbatere cu privire la apartenența lui Horea la Francmasonerie. Dacă textul ar fi fost reprodus integral, nu ar mai fi fost alimentate atâtea opinii și ipoteze care să îl plaseze pe Horea ca autor al toastului în cadrul agapei din 23 februarie 1783, iar evenimentul s-ar fi rezumat, probabil, numai la identificarea celui ce a scris în limba română textul.

Textul toastului rostit de Ignaz von Born, Maestru Venerabil în Scaun al lojii Zur Wahren Eintracht la 23 februarie 1783 *(folio 268)*, în limba română (valahă)

Nu există niciun dubiu că toastul a fost rostit de Ignaz von Born. Nu știu dacă este atât de important în a afla, acum, cine l-a scris în limba română. Pentru textul în limba germană nu sunt greutăți în a afirma, prin analiza grafiei, că aparține secretarului lojii. Dar am vazut și că există o clară diferență în ceea ce privește grafia documentelor scrise chiar de către von Born în limba latină și în limba germană. „Cheia" în clarificarea autorului toastului o constituie însă textul în sine, mențiunea fermă pe care o face secretarul lojii că urările provin „de la Fratele Born".

Textul toastului rostit de Ignaz von Born, Maestru Venerabil în Scaun al lojii Zur Wahren Eintracht la 23 februarie 1783 (*folio 269*), în limba germană

De remarcat că din datele de identificare ale documentului lipsește un element important: atașarea cuvântului „loge" la „tafel" (= *Tafelloge*), prin interpretarea simbolului dreptunghiului, care semnifică „lojă":

„*Gesundheit auf des Kaisers Majestät in wallachischer Sprache ausgebracht in der Loge zur wahren Eintracht bei der babylonischen Tafel [loge] am 23 ten des 2. Monats 5783 von Bruder Born, folio 268-369*".

„*Urări de sănătate către Majestatea Sa în limba valahă, rostite în Loja zur wahren Eintracht (La adevărata Concordie)* în *Agapa ritualică babiloniană, în a 23-a zi din a 2-a lună 5783* de la fratele Born*, folio 268-369*".

Deci, în loc să scrie „*Tafelloge*", secretarul lojii a foslosit prescurtarea: Tafel + £. De ce este important ? Pentru că permite identificarea ritualului de agapă în care s-a rostit toastul cu urările de sănătate către împăratul Iosif al II-lea. Agapa s-a desfășurat în cadrul unui ritual special: *„bei der babylonischen Tafel*". Am menționat că în text, după cuvântul Tafel, este semnul dreptunghiului, simbolul utilizat pentru „lojă". Iar cuvântul „*Tafelloge*" desemnează „agapa ritualică fraternală a lojii", iar agapa fraternală din 23 februarie 1783 s-a desfășurat după ritualul numit „babilonian".

Tafelloge este un ritual masonic, care are loc sub forma unui banchet festiv la ocazii solemne rituale (de exemplu, Sf. Ioan de Vară), cu un decor special de

masă. Include toasturile tradiționale. Orice ritual de agapă - *Tafelloge* - este condus de Maestrul Venerabil. În cadrul fiecărui ritual se susține un toast. Fără *Tafelloge,* Francmasoneria „ar pierde mult din conținutul său" (*Alpina*, nr. 11/2006).

În concluzie, nu mai este nevoie să facem supoziții cu privire la persoana care a rostit toastul. Importantă este consemnarea faptului că el aparține „Fratelui Ignaz von Born" (*von Bruder Born*). *Textul prezentat integral și fără trunchieri, îl califică drept persoana care l-a rostit*. El exprimă corect și din punct de vedere gramatical paternitatea textului – „de la Fratele Born" / „*von Bruder Born*", neputând fi invocată expresia „*Bruder von Born*", care l-ar exclude pe maestrul Venerabil al lojii *Zur Wahren Eintracht* ca persoană ce a rostit toastul.

Ioan Chindriș avansa ipoteza că Horea putea fi în acea zi „*invitat al masonilor din Loja „De la Vrai Concorde", unde a găsit de cuviință să-l omagieze pe Iosif II, cezarul providențial al românilor ardeleni*"[19]. Ipoteza nu se poate susține, chiar dacă argumentul l-ar constitui numai regulile foarte stricte și necesitatea respectării la fel de strict a ritualului masonic. Subliniem: „ritualul agapei", întrucât toastul în onoarea împăratului Iosif al II-lea făcea parte dintr-un ritual, nu însemna simpla citire a unui text.

Lecturarea Landmarkurilor și a ritualului masonic, cunoașterea acestora, poate conduce la opinii conforme cu realitatea, evitând astfel de interpretări. Nicio persoană din afara Ordinului masonic, numită de regulă „profan", nu poate nici să se insinueze în interiorul unei loji în timpul ritualului și nici să participe la ritualul agapei organizat de lojă. Regulă valabilă și atunci ca și astăzi. Dacă am admite că Horea ar fi făcut parte din „loja" *Frates de Cruce* din Viena, conform opiniei lui Ioan Lupaș (se numeau „frați de cruce"[20] și aveau „o *lojă* unde se întruneau adeseori și făceau jurăminte înfricoșate de a se sprijini unii pe alții"[21]), susținut și de Ștefan Meteș, că aceasta a fost o societatea secretă și inițiatică din capitala imperială, el putea fi recunoscut ca francmason și putea participa la ritualul agapei.

Având ca punct de plecare datele furnizate de poliția vieneză, în urma unei descinderi, dovezile care vin în sprijinul legăturii dintre Horea și organizație secretă „Frații de Cruce" sunt preluate din revista *Provinzialnachrichten aus den k.k. Staaten,* care publica în nr. 5 din august 1786 articolul „*Frates de cruce*". Datele furnizate de poliția vieneză nu susțin, însă, existența societății *Frates de Cruce* ca organizație masonică, nici cel puțin ca ipoteză, iar în 1786 lista lojilor era cunoscută, urmare a Patentei francmasonice a lui Iosif al II-lea din 1785 (*Freimaurerpatent*) .

Dacă nu Horea atunci cine ? Întrebarea la care acum avem răspuns a găsit în timp răspunsuri diferite. Se afirma, între altele, că în acea perioadă loja *Zur Wahren Eintracht* ar fi avut - exceptându-l pe Ignaz von Born (nativ din Transilvania: „*geboren in Karlsburg, Siebenbürgen* ") –, un singur român ca membru: pe Vasile Balș[24], care în opinia lui Ioan Chindriș nu se putea exprima în româna din Transilvania, care se resimte puternic de sub haina grafiei germanizate în care a fost scris toastul , el fiind din Bucovina „austriacă" și, în consecință, ipoteza că el a rostit toastul, era eliminată de istoric.

Avem rezerve față de apartenența lui Vasile Balș la loja *Zur Wahren Eintracht*, întrucât nu l-am regăsit între membri acesteia în perioada menționată și nici ulterior, până la intrarea în adormire a lojii. În cartea lui Ludwig Lewis, *Geschichte der Freimaurerei in Österreich und Ungarn*, nu se regăsește numele lui Vasile Balș[26].

Analiza textului din perspectiva ritualului masonic al agapei (Tafelloge).

Transilterația textului după documentul original, cât și adaptarea în limba română actuală, menținând arhaismele și dialectul documentului, este necesară pentru analiza textului din perspectiva ritualului masonic al agapei fraterne .

Dregotz Fratzi mnyei
Ka Szorellije karje rêszêrêstye tétye zilelye, si tretje in szusz gije noij, prin Cser, karje luminestye Marja, Pedurellye si Dumbráva, Tsétatye, si Szàturj. Ase grizestye grizsa mare Joszivaloj intrunkyip, Marj si Mnyts, Bógátz si Szeráts. Si ij grizitor bun, ká Jzvora karje, immoaje holdijelye, si Mosiilye noszty, si fatse binije la noj totzij. Zoszalzinije dregatz Fratzi mnyei ! Sze ij kyintyeim tarje, si sze szunem Tunurellye hestye, pentru binyele luj. Vint dultse sze szuflye, vesztea lui, pesztye Muntzij luj máj naltz, la Reszerit si Szvintzit, kumsze kunoaszke luma noroku noszt.

Louatz szama gye vorbellije mellije
Muna in szusz pe Armellije
Fok! Maj tarjie Fok ! Si helmaj tare Fok
Una, Doj Trij

Dreguți Frații miei,
Ca Soarele care răsăreşte toate zilele şi trece în sus de noi, prin Cer, care luminește Maria, Pedurile și Dumbrava, Cetate și Saturi. Aşe grijește grija mare (a) Iosifului întru-un chip, mari şi mici, bogați și săraci. Și îi grijitor bun, ca Izvoara care înmoaie holdele şi Moşiile noaste şi face bine la noi toți. Zo săl ținie, drăguți frații mei ! Să îi cântăm tare şi să sunăm Tunurile eastea, pentru binele lui. Vânt dulce să sufle vestea lui peste munții lui mai nalți, la răsărit şi asfințit, cum cunoască lumea norocu nost.

Luați sama de vorbele mele.
Mâna în sus pe Armele.
Foc ! Mai tare foc ! Şi al mai tare foc
Una, doi, tri !

Impresionat de ceea ce a văzut scris în multe din documentele arhivei vieneze - „...*Zeci de alte tipărituri, unele de dimensiuni considerabile, articole manuscrise şi piese de corespondenţă*", care „*dezvoltă tema concretă a răsturnării ordinii sociale existente şi a instaurării în forţă a uneia noi*"[28] Ioan Chindriş, nu interpretează conţinutul toastului din perspectiva ritualului, a limbajului masonic şi relaţionează expresiile specifice din document orientării violente a acţiunilor ce urmau să le desfăşoare francmasonii.

Un argument – cu totul nepotrivit, în opinia noastră - în considerarea lui Horea ca autor al toastului, ar fi „tonul belicos"[29] în care se încheie acesta. Dar francmasoneria nu era purtătoarea violenţei, iar în acea perioadă aceasta funcţiona în Imperiu „*la alt nivel etic: era umanitaristă, luministă, reformistă, nu revoluţionară, nu mergea mai departe de o demofilie*"[30].

Analiza textului din perspectiva corectă a ritualului şi limbajului masonic este concludentă. Toastul începe cu formula masonică de adresare „*Drăguţi fraţii mei*", în limbajul contemporan echivalând cu „*Iubiţii mei Fraţi*". Cuvintele înălţătoare şi urările de sănătate la adresa împăratului Iosif al II-lea nu mai necesită lămuriri. Spre final însă, fraza „*Să îi cântăm tare şi să sunăm tunurile eastea, pentru binele lui*", trebuie explicată. În limbaj masonic „*tunurile*", asimilate „bateriei" în limbajul masonic actual, semnifică aclamaţiile de bucurie, îndemnul la a-l omagia pe împărat. Încheierea toastului corespunde, de asemenea, ritualului masonic: „*Mâna sus pe armele, / Foc ! / Mai tare foc ! /* Şi al mai tare foc ! / *Una doi, tri !*".

Să explicăm: „*Armele*" - arma simbolizează paharul; „*Foc !*" înseamnă în general „Noroc" dar şi „În cinstea" cuiva, a unei persoane, în cazul nostru a împăratului, a ţării. Întrucât loja *Zur wahren Eintracht* era de orientare franceză, în susţinerea argumentelor noastre, reproducem din ritualul masonic francez al agapei, cu echivalentul de astăzi pentru textele documentului din 23 februarie 1783:

Limba franceză	**Limba română, în text / Fila 268**	**Limba germană, în text / Fila 269**
„Haut les armes !	*„Mâna sus pe armele*	*Die Hand vom die Waffen !*
En joue !		
Feu !	*Foc !*	*Feuer !*
Bon Feu !	*Mai tare foc !*	*Mehr Feuer !*
Le plus vif de tous les feux !	*Şi al mai tare foc !*	*und Mehr Feuer !*
En avant les armes !		
Un, deux, trois !"	*Una doi, tri !*	*Eins, Zwei, Drei !*

Corespondenţa expresiilor este evidentă. Prin „New Catechism of Free Masonry", publicat în anul 1744, francmasonii britanici au identificat interpretarea franceză a ritualului agapei: „*Brüder, wir sind bereit, die Tafelloge zu eröffnen*", se spune în document. Astfel a apărut în formula de ritual expresia: „*Zur Ordnung, meine Brüder, ladet die Kanonen für das erste Feuer*!" (La Ordin, Fraţii mei, încărcaţi tunurile pentru primul Foc!).

Documentul din 23 februarie 1783 poartă toate caracteristicile unui toast ce se rosteşte cu prilejul agapei fraterne organizată de o lojă masonică. Dificil de descifrat pentru cineva care nu cunoaşte ritualul masonic. Cu siguranţă, însă, documentele scrise într-un limbaj arhaic şi specific masonic, pot crea confuzii când sunt interpretate fără suportul ritualului şi al ritului cărora le aparţin.

Concluziile la care ne-a condus analiza textului în varianta sa integrală, conţinând alături de textul în limba română şi pe cel în limba germană, relevă că ipoteza atribuirii paternităţii toastului lui Horea este înlăturată. Fără a mai face alte comentarii pe marginea documentului, opinăm că în concordanţă cu realitatea exprimată aici, Ignaz von Born este cel ce a rostit toastul în cadrul agapei ritualice *Tafelloge* din 23 februarie 1783, iar orice încercare de a-l identifica pe Horea cu acest eveniment petrecut în loja *Zur Wahren Eintracht* înseamnă a impinge lucrurile dincolo de firescul lor, înseamnă denaturarea istoriei societăţilor Francmasonice.

Note:

1. Ignaz von Born s-a născut la 26 decembrie 1742 la Alba Iulia / Karlsburg, ca fiu al lui Ludwig von Born, ofiţer de artilerie, aflat acolo ca „arendaş de mine". Până la vârsta de şase ani îşi petrece copilăria la Alba Iulia. În urma morţii tatălui, se mută cu familia la Sibiu. În 1755 este trimis la un colegiu iezuit din Viena, iar după absolvire intră în Ordinul iezuiţilor, pe care-l părăseşte după numai 16 luni, ca „anticlerical convins". Pleacă la Praga pentru a studia dreptul, pe care îl absolvă cu disertaţia *De finibus iuris naturae* (1763). Călătoreşte prin Germania, Ţările de Jos, Franţa şi Spania. Întors la Praga, se consacră

studiilor și cercetărilor din domeniul științelor naturale - geologie, mineralogie, chimie -, care vor rămâne principala sa preocupare tot restul vieții. A se vedea: Dolf Londner, *Ignaz von Born Meister der Wahren Eintracht Wiener Freimaurerei im 18.Jh.*, Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1986; *Die Übungslogen der Gerechten und vollkommenen Loge zur Wahren Eintracht im Orient zu Wien, 1782-1785*, 27.4.5984. Grossloge von Österreich, 1984, p. 18 (cu mențiunea că dețin aceste cărți în biblioteca personală).

2. *Die Übungslogen...*, pp. 79-84.

3. Cu privire la numele acestora: *Ibidem*, pp. 86-101. Dolf Londner, *op. cit.*, p. 99. A se vedea și: Ludwig Lewis, *Geschichte der Freimaurerei in Österreich und Ungarn*, Druck und Verlag von Br C. W. Vollrath, Leipzigs 1872, pp. 31-33.

4. Ioan Chindriș, *Horea și masoneria ?*, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca", XXXVII, Editura Academiei, 1998, pp. 293.

5. David Prodan, *Horea*, în vol. „Din istoria Transilvaniei. Studii și evocări", Editura enciclopedică, București, 1991, p. 351.

6. N. Iorga, *Horia, Cloșca și Crișan. O simplă conferință*, în „Revista Istorică", Anul al XXIII-lea, Ianuar-Mart 1937, nr.1-3, p. 65.

7. Ion Chindriș, *Horea și masoneria ?*, în „Masoneria în Transilvania – repere istorice", coord. Tudor Sălăgean și Marius Eppel, ediția a II-a, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2009, pp. 54-59. A se vedea și: Remus Florescu, *„Cât de mason a fost Horea ?"*, în ziarul „Clujeanul", 21 noiembrie 2007. Text publicat anterior în: „Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca", XXXVII, Editura Academiei, 1998, pp. 291-301 și în „Francmasoneria magazin", București, I, 1999, nr.1, pp. 3-6.

8. A se vedea: Gheorghe Bichicean, *Approche critique d'histoire roumaine: le cas de Horea*, în revista „Transilvania", Sibiu, nr.9/2012, pp. 40-46.

9. Gheorghe Bichicean, *Din istoria Francmasoneriei. Horea: controverse și realitate*, Editura Adalex, Sibiu, 2015.

10. A se vedea în acest sens: Gheorghe Bichicean, *Istoria calendarului masonic: Anno Lucis și Anno Latomorum*, în „Anuarul Comisiei de Istorie a M.L.N.R.", Anul 2, nr. 2, 2013.

11. Ioan Chindriș, Horea și masoneria ?, în „Anuarul ...", p. 293.

12. *Die Übungslogen ...*, pp. 52, 80-83.

13. *Die Übungslogen der Gerechten und vollkommenen Loge zur Wahren Eintracht im Orient zu Wien, 1782-1785*, p. 85.

14. *Ibidem*, p. 54.

15. A se compara scrierea acestuia în textul de la pagina 28: *Ibidem*.

16. Dolf Lindner, *Ignaz von Born, Meister der Wahren Eintracht*, Wien 1986, p. 102.

17. Ioan Chindriș, *op. cit*., p. 297.

18. Eugen Lennhoff, Oskar Posner, Dieter A. Binder: *Internationales Freimaurer Lexikon.* 5. Auflage 2006, Herbig Verlag; Jens Oberheide: *Logengläser: Die Gläsersammlung Bodo Nährer Im Rahmen einer kulturhistorischen Betrachtung der Entstehung und Entwicklung von Trink- und Tafelsitten.* 2. Auflage 2010, Adeva Verlag. A se vedea și: *Algemeen wijsgeerig, geschiedkundig en biographisch woordenboek voor vrijmetselaren. Deel 3*. W. de Grebber, Amsterdam 1845, pp. 202, 290. (http://www.dbnl.org/tekst/_alg008alge03_01/colofon.php)

19. Ioan Chindriș, *loc. cit.*, p. 58.

20. Ioan Lupaș, *Răscoala țăranilor din Transilvania la 1784*, p. 74.

21. Idem, *Revoluția lui Horea*, p. 98.

22. *ACTA Latomorum*, ou *Chronologie de l'Historie de la Franche-Maçonnerie française et étrangère*, Tome second, Paris, 1815, pp. 86-87.

23. *Die Übungslogen ...*, p. 18.

24. Vasile Balș s-a născut în anul 1756 în orașul Iași, fiind descendent al unei vechi familii boierești, care se bucura de încrederea autorităților moldovene și austriece deopotrivă. S-a stabilit în Bucovina, efectuând apoi studii juridice la Viena. În anul 1771 a fost numit director al Căpitănatului Cernăuți și a făcut parte din comisia de delimitare a teritoriului ce urma să intre în stăpânire asutriacă, în calitate de delegat al domnitorului Grigore al III-lea Ghica. În anul 1780, Vasile Balș s-a opus împărțirii Bucovinei între Galiția și Transilvania. S-a manifestat ca un reformator iluminist pentru Bucovina, așa cum se poate observa din memorandumul către contele Andrei Hadik intitulat *„Descrierea Bucovinei și a situației ei interne"*. Vasile Balș a primit titlul de baron în anul 1781, fiind ales în 1783 ca membru în Consiliul Aulic de Război de la Viena. În anul 1792, Vasile Balș este numit în funcția de guvernator al Bucovinei, fiind primul român care a deținut această funcție (până în 1808). A se vedea: Mihai-Bogdan Atanasiu, *Doi mari dregători ai Țării Moldovei la cumpăna veacurilor XVII-XVIII – Ionașco și Ion Balș, în Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași (Serie nouă), Istorie, Tom LVI-LVIII, 2010-2012, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, pp. 157-172.*

A fost „conțopist" (funcționar aulic): *Boyar, & Concipiste aulique de S.M.I. & R. Ap*; de religie ortodox (*Graeci ritus non unitus*), scris în registrul lojii ca *Balitsch Basile*; *apud* Ioan Chindriș, *op. cit.*, p. 294. A se vedea în acest sens și bibliografia recomandată: Erich Prokopowitsch, *Die Wiener „Geheime Assoziation" und der Bukowiner Bojar Basilius von Balsch*, în „Südost-Forschungen", München, 20, 1961, p. 274-276; Mihai Ştefan Ceauşu, *Vasile Balș, un iosefinist bucovinean*, în vol. „D. Prodan. Puterea modelului", Cluj-Napoca, 1995, pp. 132-142.

25. Ioan Chindriș, *op. cit.*, p. 294.

26. Ludwig Lewis, *Geschichte der Freimaurerei in Österreich und Ungarn*, *op. cit.*, pp. 31-33.

27. În transliterația documentului am folosit următoarele corespondențe: s = ș; sz = s; k = c; cs – ce, ci; e = ă; tz = ț; tse = ce; zs = j; j = i; gye, gije = de. Constatăm că autorul textului cunoștea nu doar limba română și germană ci și limba maghiară, utilizând în scriere corespondentul lui „s" ca „sz" (*sz*aturi, *sz*araci, *sz*us), „j" ca „zs" (griz*s*a), etc.

28. Ioan Chindriș, *loc. cit.*, p. 58.

29. Ioan Chindriș, *loc. cit.*, p. 58.

30. David Prodan, *Horea*, în *op. cit*., p. 351.